

2025-05-05

dnr 5.2.2- 2025-509

Naturvårdsverket

registrator@naturvardsverket.seKopia: espoo@naturvardsverket.se

Yttrande avseende underrättelse, enligt artikel 3 i Esbokonventionen samt artikel 10 i protokollet om strategiska miljökonsekvensbeskrivningar, för Kontiovaara delgeneralplan och vindkraftspark i Ylitornio kommun, Finland

Ärende nr: NV-25-004186

Sametinget i Sverige är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament med syfte att förbättra de svenska samernas möjligheter som ursprungsfolk att bevara och utveckla sin kultur. Sametingets uppgift är att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas, däribland renskötselns intressen, vid nyttjandet av mark och vatten.

Ärendet

Sverige har blivit underrättade av Finlands miljöcentral, kontaktpunkt för Esbokonventionen och protokollet, om planerna på vindkraftspark i Kontiovaara i Övertorneå kommun. Verksamhetsutövaren planerar högst 30 vindkraftverk med totalhöjd max 300 meter. Kraftledningar från området utreds. Sametinget har fått möjlighet att lämna synpunkter på det planerade projektet.

Sametingets synpunkter

Vindkraftsområdet ligger cirka 5 km från svenska gränsen och Liehittäjä samebys renskötsel kan påverkas av verksamheten. Renar störs av olika typer av infrastruktur och mänsklig aktivitet på ett avstånd upp till 12 km.

Sametinget anser att det finns behov av en miljökonsekvensbeskrivning för den gränsnära renskötseln och ett behov av att Sverige medverkar i den fortsatta miljöbedömningsprocessen. Sametinget har riktlinjer hur samråd och framtagande av miljökonsekvensbeskrivning i förhållande till samisk markanvändning.

Inflytande och samråd

Berörd sameby har rätt till inflytande och ska ha möjlighet att påverka besluten när mark inom det samiska traditionella området berörs. Verksamhetsutövaren ska ha dialog direkt med berörda samer om planerade exploateringar. Detta innebär att:

- Samrådet sker i ett tidigt skede.

- Berörd sameby ska få så mycket information om åtgärden att de kan fatta ett informerat beslut om projektet och om de så önskar lämna sitt "fritt och informerade samtycke".
- Berörd sameby ska ges möjlighet till ett effektivt deltagande och ett faktiskt inflytande. För att nå ett effektivt deltagande avses; tidsaspekten, ekonomiska resurser och att inga andra faktorer redan låst förutsättningarna.

Miljökonsekvensbeskrivningens (MKB) avgränsning avseende samisk markanvändning

Det är viktigt att berörd sameby kommer in i ett tidigt skede i arbetet med att ta fram en MKB för att kunna förmedla sina kunskaper och syn på den planerade verksamheten. Den som avser att uppföra vindkraft ska enligt kunskapskravet i miljöbalken och miljöbedömningsförordningen se till att miljökonsekvensbeskrivningen tas fram med den sakkunskap som krävs. Verksamhetsutövaren behöver därmed ha god kännedom om samiska förhållanden och renskötseln som bedrivs i området. Det finns krav i lagstiftningen på att flera olika dimensioner ska belysas i miljökonsekvensbeskrivningen, både avseende landskap, kulturarv, hälsa och miljö.

Sametinget anser att Akwé: Kons riktlinjer ska tillämpas för att förebygga och mildra negativ påverkan på den samiska kulturen samt för att bidra till att uppnå respekt för traditionell kunskap och sedvanebruk som är fastställda i artikel 8j och 10c i Konventionen om biologisk mångfald. Riktlinjer är avsedda att ge vägledning för parter och regeringar i införlivandet av kulturella, miljömässiga och sociala hänsynstagande av urfolk i nya och befintliga processer för konsekvensbeskrivningar. Vi rekommenderar en vägledning för hur samisk markanvändning integreras i MKB-processen: <https://www.sametinget.se/4175>

I en MKB/rennäringsanalys ska bland annat följande beskrivas:

- Hur, när och var renskötsel bedrivs i det aktuella området
- Vilken funktion området har för renskötseln
- Samlad bedömning av vilka konsekvenser som kan uppstå för renskötseln inom berörd sameby samt påverkan på samebyns funktionella samband
- Kumulativa, permanenta, tillfälliga, sociala och kulturella effekter
- Redogöra för berörda riksintressen
- Redovisa förebyggande och skadelindrande åtgärder som vidtas för att minimera störningar på renskötseln
- Redovisa aktuell samt förutsägbar intrångsbild för berörd sameby
- Eventuell påverkan på angränsande samebyar
- Redovisa vad som framkommit i samrådet med berörd sameby

Vetenskaplig och traditionell kunskap

Både erfarenheter från renskötare och forskning visar att vindkraft leder till stora konsekvenser för renskötseln. Traditionell kunskap och vetenskaplig kunskap ska väga lika tungt. Den huvudsakliga effekten av vindkraft är renarnas undvikande (upp till 10 km från vindkraftsverken) och de huvudsakliga konsekvenserna är betesbortfall, minskad användning av områden, sämre betesro, minskad flexibilitet vilket i sin tur leder till bland annat ökad arbetsbelastning, psykisk och fysisk stress samt påverkar relationer mellan grannsamebyar. Studierna visar tydligt att det är viktigt att utvärdera effekterna av vindkraftsverken på en regional skala. Om man endast ser till den lokala skalan (området

Čujuhus/adress	Telefodna/telefon	E-boasta
Box 90	0980 - 780 30 (vx)	e-post: kansli@sametinget.se
981 22 GIRON/KIRUNA		
Besöksadress: Adolf Hedinsvägen 58	Org.nr.: 202100-4573	www.sametinget.se

närmast parken) riskerar man att missa de viktigaste effekterna på renhjorden, i första hand att området blir mindre attraktivt som betesområde. Studier på lokal skala kan bidra till att förklara mekanismer kring renarnas beteende i närområdet, men dessa måste alltid ställas i relation till vad som händer med renhjorden på den regionala skalan.¹ Konsekvenserna av vindkraftparker är långtgående och påverkar även kommande generationer vilket i sig strider mot globala och nationella mål.

Relevanta forskningsrapporter:

- Skarin A. m.fl. 2016. *Renar och vindkraft II – vindkraft i drift och effekter på renar och renskötsel*. SLU
- Skarin A. 2018. *Out of sight of wind turbines – Reindeer response to wind farms in operation*, SLU
- Colman J. E., Eftestøl S., Tsegaye D., Flydal, K. & Rannestad, O.T. 2020. *Rákkocearru vindparks effekter på reinens arealbruk og den lokale reindriften*. Institutt for Biovitenskap, Universitetet i Oslo.
- Skarin A. m.fl. 2021. *Renar, renskötsel och vindkraft – Vinter- och barmarksbete Rapport 7012*, Vindval.
- Eftestøl S. m.fl. 2021. *Markkonflikt mellan vindkraft och renskötsel Rapport 7011*, Vindval.
- Åhman B. m.fl. 2023. *Förutsättningar och utmaningar för renskötseln i Norge, Sverige och Finland*, Rangifer Report NO 16

I Sametingets yttrande har enhetschef Eli Larsdotter beslutat efter föredragning av samhällsplanerare Anne Walkeapää, avdelning samiska näringar

¹ *Renar och vindkraft II - Vindkraft i drift och effekter på renar och renskötsel*, Rapport 294, SLU, Uppsala 2016, Anna Skarin m.fl. s. 67-68